

Jaký bude rok 2012 pro českou vědu Rádio Impuls, 2. 1. 2012, Impulsy Václava Moravce

Václav MORAVEC, moderátor

Více než 120letou historii má za sebou **Česká akademie věd**. 80. léta 19. století, kdy vznikla Česká akademie Františka Josefa pro vědy, byla podle ředitele **Masarykova ústavu Akademie věd** Luboše Veleka dobou obrovského vzestupu české společnosti:

Luboš VELEK, ředitel **Masarykova ústavu Akademie věd**

Ta 80. léta 19. století jsou obdobím obrovského vzestupu české společnosti a to nejenom vzestupu politického, ekonomického, ale především kulturního. Ta česká národní věda je samozřejmě svým způsobem dovršení národního obrození. Takže je to atmosféra obrovského vzestupu a obrovské euforie té české společnosti, která vlastně dovrší jaksí svůj národní vývoj do podoby moderního národa zcela srovnatelného se západoevropskými národy a se západoevropskými státy.

Václav MORAVEC, moderátor

Zaznamenalo Rádio Impuls loni v květnu slova ředitele **Masarykova ústavu Akademie věd České republiky** Luboše Veleka. V 80. letech minulého století vyšel poprvé zatím nepřekonaný a stále užívaný Ottův slovník naučný. Nejen o tom bude řeč v následujících minutách, protože hostem prvních Impulsů v roce 2012 je předseda **Akademie věd České republiky Jiří Drahoš**. Vítejte, pane profesore, v Radiu Impuls, děkuji, že jste přijal mé pozvání a že jste prvním hostem roku 2012.

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Hezký podvečer.

Václav MORAVEC, moderátor

Rok loňský byl pro českou vědu rokem, ve kterém si připomněla jedno významné výročí, žila v úsporném rozpočtovém režimu, ale zároveň ji proslavilo několik významných objevů. Které počiny z pohledu šéfa **Akademie věd České republiky**, tedy ty vědecké počiny, považujete za zlomové či předělové?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Pojmenovat nějaký počín jako přelomový nebo zlomový je docela obtížné. Ve vědě v mezinárodním měřítku se generuje spousta výsledků, naše věda také vykazuje velkou spoustu zajímavých výsledků. Takže já bych teď nerad někomu ublížil tím, že bych nejmenoval jeho vynikající výsledek, ale jsem chemik, dovoluji si připomenout, že jsme loni zakončili Mezinárodní rok chemie a jako chemik mám samozřejmě k chemickým ústavům blízko, takže znám řadu počínů, které by stálo za to v tomto kontextu jmenovat.

Václav MORAVEC, moderátor

Dá se tedy říci, že z pohledu počtu vědeckých výzkumů nebo výsledků vědecké práce na tom **Akademie věd** byla v roce 2011 lépe než v roce předcházejícím?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Určitě ano. My sledujeme naši produkci v těch měřitelných ukazatelích a ta produktivita stále stoupá. Takže myslím si, že můžeme být v tomto smyslu spokojeni. Samozřejmě nejsme spokojeni s tím, že ještě stále nedosahujeme kvalit výstupů a množství výstupů těch předních států, ale ...

Václav MORAVEC, moderátor

Co tomu brání především, pane profesore?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Je to kombinace lidí, financí, dnešní věda je mezinárodní, lidi jdou za penězi, když jim někde nabídnou lepší podmínky, víc peněz, jdou tam. Dnes už neplatí naštěstí žádné železné opony a jiné bariéry, takže peníze, jakkoliv to není určitě ten jediný faktor, hrají svoji roli. Samozřejmě velkou roli hrají také originální nápady, původní myšlenky, ty se u nás jistě vyskytují také, ale jak víme, často docházejí třeba aplikačního uplatnění venku právě proto, že u nás nejsou firmy, které by do nich investovaly peníze, které si to vyžadují.

Václav MORAVEC, moderátor

Jakou roli v tom hraje to, že **Akademie věd** stále ještě může být považována i za ne zcela efektivní organizaci, která by mohla projít ještě další reorganizací a restrukturalizací? Předpokládám, že tušíte, že narážím právě na počet ústavů a to, co kritizují například lidé, kteří říkají, **Akademie věd** by mohla mít lepší výsledky, pokud by byla ještě efektivněji řízena?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Já sleduji tyto názory občas s lehkým pobavením. Ony zaznívají velice dlouho. Víte, my jsme teď dokončili poměrně velmi důkladné hodnocení ústavů **Akademie věd** a nejenom ústavů, my jsme hodnotili týmy, hodnotili jsme zhruba 400 týmů mezinárodními grémii, to znamená, hodnotili je prakticky výhradně zahraniční odborníci. Máme týmy úplně úžasné, skvělé na světové úrovni, ale máme samozřejmě také týmy, které bych označil za průměrné nebo podprůměrné, ale i ty podprůměrné si v národním měřítku stojí velmi dobře. Ale samozřejmě my chceme, aby se ten průměr posunul k těm lepším a lepším. Takže já...

Václav MORAVEC, moderátor

Dá se tedy říci, které vědecké obory jsou na tom, řekněme, špičkově, drží tedy krok s globální vědou?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Na většině ústavů **Akademie věd**, zejména v oblastech, kde se to dá měřit světovou vědou, to znamená v přírodních vědách, biomedicině, v technických vědách, na většině ústavů jsou skupiny, které mají špičkovou úroveň, světovou úroveň, ale je otázka jejich množství. Takže je to ještě stále o množství těch skupin, které by mohly přímo konkurovat světové špičce.

Václav MORAVEC, moderátor

Mezi světovou špičku se řadí například výzkum transportu léčiv organismu. Podle profesorky Blanky Říhové jde o to použít nějaký nosič, který léčebnou látku donese k patologické tkáni a zničí ji. Výhodou této metody je, že léčebná látka ničí jen patologickou tkáň, zatímco tkáň zdravou na rozdíl od klasické chemoterapie nepoškozuje.

Blanka ŘÍHOVÁ, profesorka

Takové léky se vyrábějí, dokonce jsme některé z nich testovali tady u nás v České republice, částečně se testují i v zahraničí, v Americe, v Anglii, na ty výsledky se stále čeká. Obecně přijímaná statistika je, že vývoj takového léčiva, teď se posluchači zděsí, ale je to tak, může trvat až 30 let.

Václav MORAVEC, moderátor

Zaznamenalo Rádio Impuls loni v září slova profesorky Blanky Říhové, která byla dlouhá léta i šéfkou **Mikrobiologického ústavu Akademie věd České republiky**. Nakolik, pane profesore, podobné úspěšné výzkumy pomáhají **Akademii věd** vlastně získat dodatečné peníze pro českou vědu, protože ty peníze, které dostáváte od státu jsou drobné v porovnání s tím, kolik dostávají vědci v západní Evropě?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Já samozřejmě souhlasím s tím, že výzkum v oblasti léčiv je běh na dlouhou trať. Paní profesorka Říhová spolupracuje v této oblasti s Ústavem makromolekulární chemie právě na vývoji cílených nosičů léčiv. Jinak **Akademie věd** si v uvozovkách vydělá ve svém rozpočtu zhruba 25 procent. To je, myslím si, docela slušná částka. Myslím tím vydělá komercializací svých výsledků. Zhruba jednu čtvrtinu získáme ze zahraničních grantů a z účelového financování a asi jednu polovinu dostáváme od státu.

Václav MORAVEC, moderátor

Kolik, když srovnáváte tato čísla například s vědeckými pracovišti v Německu, v Rakousku či ve Francii, zkrátka v západní Evropě, tak jak jsou ta na tom s těmi procenty?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Jsou na tom lépe, pokud jde o institucionální financování. Třeba Max Planck Gesellschaft, čili společnost Maxe Plancka, což je takový analog **Akademie věd** neuniversitního výzkumu v Německu, má až 75 procent bazálního institucionálního financování, my jenom 50. Takže myslím si, že to není zas tak hrozné.

Václav MORAVEC, moderátor

On rok 2011 byl z pohledu **Akademie věd** rokem, ve kterém se musela vypořádávat se seškrtným rozpočtem. Navíc v normálním světě plynou podle bývalého šéfa **Akademie věd**, profesora **Rudolfa Zahradníka**, peníze od průmyslu k vědě a ne, aby se vědě braly a dávaly právě průmyslu.

Rudolf ZAHRADNÍK, profesor, bývalý šéf **Akademie věd ČR**

V obyčejném světě ten tok peněz je jiný. Ten tok peněz jde od průmyslu k vědě. To se u nás nedělá. Ve Švýcarsku, v Německu, v Holandsku, ve Francii, v Itálii, ve Švédsku naprosto banální, průmysl jde za badateli, za universitními učiteli, za výraznými osobnostmi vědy. To, co dělá opravdové převraty, to, z čeho současná technická civilizace žije, tak to jsou produkty ne aplikovaného výzkumu, ale ryzího badatelství.

Václav MORAVEC, moderátor

Vysvětloval loni v květnu bývalý předseda **Akademie věd Rudolf Zahradník**. Současný předseda **Akademie věd Jiří Drahoš**, který je dnes hostem Rádia Impuls, kritizoval mnohé včetně právě toho. Dá se říci, že se stále se mezi českou vědou a průmyslem vlastně odehrává ten boj o peníze, protože průmysl si chce za státní peníze vlastně objednávat výzkum?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Je to bohužel tak. Já doufám, že se to brzy změní, alespoň podle slibu vlády, že podpoří, třeba daňově významně podpoří spolupráci průmyslu s vysokoškolským a akademickým sektorem, ale ne, že to bude za státní peníze, ale bude to jenom v případě, když průmyslu opravdu bude financovat spolupráci s vysokými školami nebo s ústavy **Akademie věd**.

Václav MORAVEC, moderátor

To je to s čím, že počítá, že vstupují do vaší řeči, Kalouskova daňová **reforma**, že by od těch dalších let měly být odpočitatelné položky, respektive daňově uznatelné náklady právě na výzkum. Myslíte si, že až vstoupí v platnost Kalouskova daňová **reforma**, že právě to napětí mezi průmyslem a vědou a přetahovaná o peníze ze státního rozpočtu definitivně skončí?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Nevím, jestli definitivně, ale měla by se ta situace zlepšit. Já myslím, že pro průmysl by to byla motivace proč investovat finance do výzkumu, i když zase si nedělám nějaké zásadní iluze. Český průmysl je mnohdy v rukou zahraničních partnerů a ti, řekněme si to otevřeně, nemají často velký zájem na tom podporovat vědu a výzkum v tomto státě.

Václav MORAVEC, moderátor

I když budou daňově motivováni? Bavili jste se o tom s průmyslníky, kolik by vlastně mohlo jít do vědy, pokud by průmysl byl motivován právě těmi daňovými odpisy?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Já vím od některých osvěcených průmyslníků, že oni by ty daňové odpisy ani nepotřebovali. Buďto chtějí spolupracovat s vědci, buďto chtějí mít výsledky na úrovni a nebo k tomu nepotřebují ani tyto motivace. Ale samozřejmě ta motivace je vždycky důležitá. Takže já bych to daňové zvýhodnění opravdu velice uvítal.

Václav MORAVEC, moderátor

Současný předseda **Akademie věd Jiří Drahoš**, který je dnes hostem Rádia Impuls, v roce loňském kritizoval také neefektivní státní správu, která sehrává dlouhodobě negativní roli ve vědě a výzkumu. O tom jste mluvil na konferenci Věda, vzdělání, průmysl v 21. století, psal se 20. červenec loňského roku. Jak se to konkrétně projevuje, tedy ta negativní role ve vědě a výzkumu, která se týká neefektivní státní správy?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Já myslím, že problém je v tom, že máme příliš mnoho úředníků, kteří finanční představy kvalifikovaných institucí rozměňují, takzvaně je uvádějí zákoně v život, ale ve skutečnost se z toho ztratí spousta peněz na neproduktivní projekty, na projekty, které třeba nejsou kvalitně vyhodnocovány. Jsou ministerstva, která vyhláší programy, jejichž smysl uniká drtivě většině vědecké veřejnosti. Takže ta distribuce financí je z mého pohledu problém.

Václav MORAVEC, moderátor

Může se to podle vás změnit na základě zásadní obměny nové vládní Rady pro vědu a výzkum, kterou obměnil premiér Petr Nečas? Vy jste s jejím složením na konci roku byl poměrně spokojen, měl jste jisté pochybnosti, které se týkají délky mandátu.

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Já jsem konstatoval, že ta Rada tak, jak opticky vypadá, je složená docela vyrovnaně, ale kladu si otázku, k čemu ta obměna vlastně byla. Já tam totiž nevidím žádný zásadní posun. Je tam stále, jsou tam stále skupiny lidí, kteří reprezentují jisté instituce, jestli je tam předseda **Akademie věd** nebo předseda České konference rektorů, to z tohoto hlediska není vůbec podstatné. Mimochodem je tam viceprezident Svazu průmyslu a dopravy. Takže já tam žádný zásadní posun nevidím a mám-li kriticky říci, tak nechápu dost dobře smysl této obměny.

Václav MORAVEC, moderátor

Ale myslíte si, že ani obměněná Rada pro vědu a výzkum nemůže podle vás učinit zásadní doporučení vládě, respektive premiérovi, aby peníze, které jdou na vědu a má mít o nějakých 30 miliard korun v roce letošním, tak aby byly daleko efektivněji využívány?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Stát financuje vědu a výzkum zhruba 26 miliardami korun a mohu říci, že už i ta minulá Rada a neříkám to proto, že jsem byl jejím členem, dávala premiérovi a vládě doporučení, jak s těmi penězi naložit. Otázka je doporučení a co se s tím doporučením vlastně stane. Takže já si nemyslím, že by současná Rada byla schopna vymyslet nějaký zásadně jiný model financování...

Václav MORAVEC, moderátor

Jinak řečeno, chápu to správně, pane profesore, že nadále jsou ta doporučení vládní Rady pro vědu a výzkum ignorovány vládou samotnou?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Nejde o ignorování, jde o to, že jestliže Rada na svém zasedání doporučí vládě dvě varianty rozpočtu, což se stalo v posledním případě, pak samozřejmě je na vládě, aby si vybrala variantu, která jí nejvíc vyhovuje. Ale otázka je, jestli je to správný postup, protože pokud nabízíme více variant, říkáme, vláda je kvalifikovaně schopna rozhodnout, která z těch variant je správná a která není. Pak tam ale ta Rada nebo podobná instituce nemusí vůbec být. Jestliže rada má fungovat tak, jak má, má doporučit jednu variantu rozpočtu, na které se většinově shodne.

Václav MORAVEC, moderátor

Připomínám, že hostem u mikrofonu rádia Impuls je předseda **Akademie věd České republiky Jiří Drahoš**. Když jsme bilancovali rok 2011 v české vědě, jaký podle vás bude ten rok 2012?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Finančně by mohl být velmi podobný, pokud vláda a Parlament schválí rozpočet v navržené výši. Jinak si nemyslím, že by se něco dramaticky měnilo. Začne stavba velkých infrastruktur v rámci strukturálních fondů, to jistě bude postupná změna české výzkumné scény, ale jinak neočekávám žádné dramatické rozdíly. Samozřejmě pokud se ekonomika tohoto státu bude vyvíjet alespoň přijatelným způsobem.

Václav MORAVEC, moderátor

Jste ale připraven na to, že o čem mluví i ministr financí Miroslav Kalousek, že leden, únor bude pro něj jako pro ministra financí znamenat seškrtování státního rozpočtu kvůli recesi, do níž upadla na konci roku česká ekonomika nebo k níž se přiblížila na konci roku česká ekonomika, tudíž že se bude škrtat i ve vědě?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Já doufám, že ve vědě se škrtat nebude, ten optimismus mi dodávají i prohlášení pana premiéra i vlády, že v oblasti vědy, výzkumu a školství škrtat nechťejí. Samozřejmě připouštím, že ke škrtům dojít může, ale když se podívám na kapitolu, která je na vědu a výzkum a inovace, tak si nemyslím, že by se tam dalo ušetřit nějaké dramatické množství peněz, které by zachránily rozpočet.

Václav MORAVEC, moderátor

Ale premiér Petr Nečas stále v roce loňském zdůrazňoval, že to bude přidání v rámci rozpočtu 10 miliard korun, mluvil o tom, že běda bude disponovat 30 miliardami, což jsou slušné peníze, tudíž proč by vláda nemohla škrtnout 10 miliard?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Bylo by to asi obtížné, ty finance jsou určeny na dané velké infrastruktury, financuje to Brusel, náš stát to pouze spolufinancuje. Takže já předpokládám, že ten rozpočet na vědu, výzkum a inovace nebo výzkum, vývoj a inovace by mohl zůstat na úrovni loňského roku, tj. na úrovni roku 2011.

Václav MORAVEC, moderátor

Vy jste také zmínil, že rok 2012 bude pro českou vědu i rokem právě těch velkých infrastrukturních projektů, jinak řečeno výzkumných a technologických center, která vznikají i s přispěním právě evropských fondů. Nemáte ale obavy, že dříve či později se zase česká věda, předpokládám, že v té době asi už nebudete šéfem **Akademie věd**, že se ocitne v problémech, z čeho ta velká technologická

výzkumná centra financovat, protože stát bude říkat, podívejte se, sice stavbu zaplatila Evropská unie, ale nepodaří se sehnat dostatek grantů a nebude na provoz takových výzkumných center dostatek peněz?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Je to samozřejmě problém, já předpokládám, že každá vláda, která se jednou připojí k takovýmto programům strukturálních fondů, by měla mít rozmyšleno, jak bude financovat ty infrastruktury v budoucnu. Je to vždycky kombinace peněz státních, průmyslových a peněz ze zahraničí. Jsou infrastruktury například extrémní **laser ELI**, které budou mít statut evropské paninfrastruktury a tam si myslím, že ten problém, jak uživit **ELI** nebude zdaleka tak velký, jako u některých jiných infrastruktur. Ale v každém případě nemyslím, že je možné, aby jakákoliv vláda hodila tyto vybudované infrastruktury zcela za hlavu.

Václav MORAVEC, moderátor

Máte, pane profesore, spočítáno, kolik tyto velké infrastrukturní projekty, na nichž se podílí **Akademie věd**, v budoucnu budou stát, jejich provoz?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Říká se, že provoz takové infrastruktury je od 15 do 25 procent její pořizovací ceny a toto rozpětí se liší ještě, jestli jde o opravdu infrastrukturu typu extrémního laseru nebo jestli jde, když to zjednoduším, jenom o dobře vybavené laboratoře, kde musíte za čas obměňovat přístroje. Takže víme zhruba, kolik to bude stát, ale neznamená to, že to je jenom otázka **Akademie věd**. **ELI**, velký **laser**, je **projekt Akademie věd** nebo **Fyzikálního ústavu**, ale bude to, jak jsem řekl, celoevropská infrastruktura. Takže já nepředpokládám, že to je věc, kterou musí vyřešit a ten trn z paty vytrhnout **Akademie věd**.

Václav MORAVEC, moderátor

Ale jinak řečeno, bude se beze sporu muset do budoucna počítat s tím, že se i navýší rozpočet **Akademie věd** právě kvůli těmto velkým technologickým a výzkumným centrům, která vznikají?

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Ano, je to tak. Já předpokládám, že ta stagnace rozpočtu na vědu, výzkum, vývoj, inovace nebude pokračovat. Já jsem optimista, doufám, že se nebude redukovat. To by bylo velmi špatné a jenom připomínám, že všechny reformní představy se přijímaly v době ještě za vlády pana Topolánka, kdy se počítalo s meziročním růstem v kapitole na výzkum, vývoj, inovace o dvě miliardy korun. Ty měly právě pokrýt nově vzniklé infrastruktury, jejich provoz, jejich údržbu. Takže je to samozřejmě komplikovaná situace, ale já jsem optimista.

Václav MORAVEC, moderátor

Co jiného vám také zbývá. To zbývá nám všem, ten optimismus. Hostem dnešních Impulsů, prvních Impulsů roku 2012, byl šéf **Akademie věd České republiky**, profesor **Jiří Drahoš**. Ještě jednou děkuji, že jste byl hostem Rádia Impuls a těším se příště na shledanou a přeji v roce 2012 vše dobré.

Jiří DRAHOŠ, předseda **Akademie věd ČR**

Děkuji za pozvání a přeji totéž i Rádiu Impuls.

Václav MORAVEC, moderátor

Tak takové byly dnešní Impulsy. Přepis nejen tohoto rozhovoru s profesorem **Jiřím Drahošem** najdete na našich internetových stránkách stejně jako videozáznam. Podívejte se na <http://www.impuls.cz>. Hostem úterních Impulsů pak bude fotografa Kamila Berndorffová.

URL| <http://archiv.newton.cz/tvr/2012/01/02/968f6882beb56cd80e9661d6de07106b.asp>